

Alte cărți de Irvin D. Yalom, la Editura Trei

TRATAT DE PSIHOTERAPIE DE GRUP
(cu *Molyn Leszcz*)

CU FECARE ZI MAI APROAPE.
O psihoterapie povestită
de ambii participanți
(cu *Ginny Elkin*)

PSIHOTERAPIE EXISTENȚIALĂ

IRVIN D. Yalom

Călăul dragostei

Și alte povești de psihoterapie

Traducere din engleză de
Smaranda Nistor

Cuprins

<i>Mulțumiri</i>	9
<i>Prolog</i>	11
1 Călăul dragostei	27
2 „Dacă violul n-ar fi în afara legii...”	95
3 Grasă	120
4 „A murit cine nu trebuia”	161
5 „Nu credeam s-o pățesc și eu”	194
6 „Nu trebuie să fii blând”	205
7 Două zâmbete.....	224
8 Trei scrisori nedescoperite.....	249
9 Monogamie terapeutică	282
10 În căutarea visătorului	304

vorbim despre noi și problemele noastre, pentru că viața noastră, existența noastră, va fi întotdeauna strâns înlănțuită cu moartea, dragostea cu pierderea, libertatea cu teama, evoluția cu separarea. Din acest punct de vedere, suntem cu toții, împreună, în aceeași barcă.

Călăul dragostei

Nu-mi place să lucrez cu pacienții care sunt îndrăgostiți. Poate din cauză că îi invidiez — și eu râvnesc la încântarea fermecată. Ori poate pentru că dragostea și psihoterapia sunt fundamental incompatibile. Un terapeut bun se luptă cu întunericul și caută clarificarea, pe când iubirea romantică se sprijină pe mister și se năruie când o scrutezi cu atenție. Detest să fiu călăul dragostei!

Și totuși, Thelma, în chiar momentele de început ale primei noastre discuții, mi-a spus că este fără speranță și tragic îndrăgostită, iar eu n-am ezitat deloc, nici măcar o clipă, s-o accept ca pacientă. Tot ce-am văzut eu dintr-o primă privire — fața ridată a unei femei de șaptezeci de ani, cu acel inconfundabil tremur senil al bărbiei, părul galben oxigenat, rar și neîngrijit, mâinile emaciate, cu vene albastrii — îmi spunea că probabil se înșală, n-are cum să fie îndrăgostită. Cum ar putea dragostea alege vreodată să mistuie un asemenea trup bătrân și decrepit, care abia se ține pe picioare, sau să-și găsească adăpost în costumul lălău de trening din poliester?!

Mai mult decât atât, unde era aura de fericire extatică a iubirii? Suferința Thelmei nu mă surprindea, dragostea fiind întotdeauna contaminată cu durere; dar dragostea ei era monstruos de dezechilibrată — n-avea în ea *nici pic* de plăcere, făcându-i viața în întregime un chin.

Așa că am acceptat s-o tratez, sigur fiind că suferă, dar nu de dragoste, ci de-o rară variantă a acesteia, pe care ea o confunda cu dragostea. Și eram nu doar convins că pot s-o ajut pe

Thelma, ci și intrigat de ideea că această falsă dragoste putea fi un far care să lumineze cât de cât misterul adânc al iubirii.

Thelma a fost distantă și rigidă în prima noastră întâlnire. Nu mi-a întors zâmbetul, când am salutat-o în sala de așteptare, și m-a urmat la un pas sau doi distanță, când am condus-o pe coridor spre cabinet. După ce am intrat, n-a inspectat cu privirea ambientul, ci s-a așezat imediat jos. Apoi, fără să aștepte vreun comentariu din partea mea și fără să-și descheie jacheta groasă pe care-o purta peste costumul de trening, a tras adânc aer în piept, cu un zgomot șuierător, și-a început:

— Acum opt ani am avut o legătură cu terapeutul meu. De-atunci, nu mi l-am mai putut scoate din minte. Aproape că m-am sinucis o dată și cred că data viitoare am să reușesc. Ești ultima mea speranță.

Eu întotdeauna ascult cu maximă atenție primele vorbe pe care mi le spune un pacient. De multe ori, sunt nefiresc de revelatoare și prevestesc genul de relație pe care voi putea s-o stabilesc cu acel pacient. Cuvintele ne permit să trecem granița în viața altcuiva, dar tonul vocii Thelmei nu conținea nici un fel de invitație spre a veni mai aproape.

Ea a continuat:

— În caz că-ți vine greu să mă crezi, poftim, poate că astea or să te ajute!

Și-a vârât mâna într-o gentuță de-un roșu stins, strânsă în snur ca o punguță, și mi-a întins două fotografii vechi. Prima înfățișa o femeie tânără și frumoasă, purtând un costum de balerină mulat pe corp, negru și lucios. Am fost uimit, când m-am uitat la chipul acelei balerine, să regăsesc ochii mari ai Thelmei, scrutându-mă de peste decenii.

— Asta, m-a informat Thelma, când m-a văzut întorcându-mi privirea spre cea de-a doua poză, a unei femei de șaizeci de ani, încă arătoasă, dar cu un aer apatic, a fost făcută cam cu vreo opt ani în urmă. Precum vezi...

Și-a trecut degetele prin părul nepieptănat și a continuat:

— Nu mă mai preocupă felul cum arăt...

Deși îmi venea greu să mi-o imaginez pe această femeie bătrână și șleampătă având o legătură amoroasă cu terapeutul

ei, n-am spus nimic din care să reiasă că n-aș crede-o. De fapt, n-am scos nici un cuvânt. Încercasem să rămân în totalitate obiectiv, dar ea trebuie să fi remarcat vreun semn de neîncredere din partea mea, un indiciu mărunț, poate o minusculă dilatare a pupilelor. Am hotărât să nu protestez când mi-a imputat că n-o cred. Nu era momentul să mă întrec în galanterii — și noțiunea unei septuagenare neîngrijite care se vede bolnavă de dragoste și înamorată până peste cap chiar că avea ceva abracadabrant! Ea știa acest lucru, eu îl știam, și ea știa că eu știu.

Curând am aflat că, de-a lungul ultimilor douăzeci de ani, Thelma fusese cronic deprimată și aproape fără întrerupere sub tratament psihiatric. În mare parte, terapia ei se desfășurase la clinica de sănătate mentală finanțată de consiliul local, unde fusese tratată de o serie întreagă de viitori specialiști care-și făceau practica acolo.

Cam cu unsprezece ani în urmă, începuse tratamentul cu Matthew, un intern la psihologie tânăr și chipeș, cu care se întâlnise la clinică săptămânal, timp de opt luni, iar apoi continuase să-l viziteze la cabinetul lui particular vreme de încă vreun an. În anul următor, când Matthew s-a dus să lucreze cu normă întreagă la un spital de stat, trebuise să renunțe la toți pacienții lui particulari.

Thelma și-a luat la revedere de la el cu multă tristețe. Matthew era, de departe, cel mai bun terapeut pe care-l avusese vreodată, și ajunsese să țină mult, chiar foarte mult la el, iar pe parcursul acelor douăzeci de luni de tratament cu el ora de terapie fusese lucrul pe care-l aștepta cu nerăbdare toată săptămâna. Cu nimeni altcineva înaintea lui nu mai fusese Thelma atât de sinceră și deschisă. Nici un alt terapeut dinaintea lui nu se arătase atât de scrupulos de onest, de direct și de blând cu ea.

Thelma i-a ridicat osanale lui Matthew timp de câteva minute.

— Avea atâta duioșie în el, atâta grijă afectuoasă... Am mai cunoscut și alți terapeuți care încercau să fie calzi, să te facă să te simți în largul tău, dar Matthew era altfel. Lui *chiar* îi păsa, el *chiar* mă accepta așa cum eram! Indiferent ce făceam, ce lu-

cruri oribile îmi treceau prin cap, știam că el le va accepta și că va accepta totuși... cum ziceți voi? ... să mă confirme... Ba nu, să mă valideze! M-a ajutat așa cum o fac terapeuții de obicei, dar a făcut mult mai mult.

— De exemplu?

— Mi-a făcut cunoștință cu dimensiunea spirituală și religioasă a vieții. M-a învățat să-mi pese de toate fapăturile de pe lume. M-a învățat să mă gândesc la motivele pentru care am fost trimisă aici pe pământ. Dar nu trăia cu capul în nori. Era aici, lângă mine și cu mine!

Thelma se animase toată — cuvintele îi ieșeau din gură ca un răpăit de mitralieră și arăta în jos, spre pământ, și în sus, spre cer, în timp ce vorbea. Era limpede că-i plăcea să vorbească despre Matthew.

— Îmi plăcea la nebunie cum se lua la harță cu mine! Nu mă lăsa să mă fofilez cu nimic. Întotdeauna mă trăgea de urechi pentru obiceiurile mele infecte.

Această exprimare a ei m-a lăsat perplex. Nu se potrivea cu restul prezentării. Dar se vedea că Thelma își alege cu grijă cuvintele, așa încât am presupus că fuseseră vorbele lui Matthew, probabil un exemplu al tehnicii lui splendide! Sentimentele mele negative în direcția lui se intensificau rapid, dar le-am ținut pentru mine. Din felul cum vorbea Thelma despre el, era clar că n-ar fi primit cu bunăvoință nici un fel de observație critică la adresa lui Matthew.

După plecarea lui Matthew, Thelma începuse să facă terapie cu alți terapeuți, dar nici unul nu reușise să-i meargă la suflet sau s-o ajute să-și prețuiască viața așa cum o făcuse Matthew.

Închipuiți-vă, așadar, cât de încântată a fost, la un an după ultima lor ședință de psihoterapie, să-l întâlnească întâmplător într-o sâmbătă după-masă în complexul comercial Union Square din San Francisco. Au stat la taclale și, ca să scape de iureșul celor ieșiți la cumpărături, s-au așezat să bea o cafea în cafeneaua hotelului St. Francis. Erau atât de multe de spus, atât de multe lucruri pe care Matthew voia să le afle despre ce mai făcuse Thelma în ultimul an, încât cafeaua lor s-a lungit până spre ora cinei, așa că au traversat pe jos piața către restan-

tul Scoma's, în zona Fisherman's Wharf, pentru un *cioppino* de crab.

Totul părea, nu știu cum, foarte firesc, de parcă ar mai fi ieșit de nenumărate ori până atunci la masă împreună. În realitate însă relația lor fusese una strict profesională, care nu depășise în nici un fel granița formală dintre terapeut și pacient. Învățaseră cum să se cunoască unul pe celălalt în segmente săptămânale de exact cincizeci de minute — nici mai mult, nici mai puțin.

Dar, în seara aceea, din rațiuni pe care Thelma nici măcar acum nu poate să le înțeleagă cu mintea, ea și Matthew aluncaseră în afara realității cotidiene. Nici unul nu s-a uitat la ceas; s-au prefăcut, printr-o complicitate fără vorbe, că nu e nimic neobișnuit în a discuta ca două persoane private sau în a ieși la o cafea ori la cină împreună. Părea ceva absolut firesc ca Thelma să-i aranjeze lui Matthew gulerul strâmbat de la cămașă, să-i cuileagă o scamă rătăcită de pe sacou, să-l ia de braț în timp ce urcau pe Nob Hill. Părea absolut firesc ca Matthew să-și descrie noua „vizuină” din Haight, și cu-atât mai firesc pentru Thelma să declare că i-ar face o plăcere absolut nebună s-o vadă! Amândoi chicotiseră amuzați când Thelma pomenise despre Harry, soțul ei, că e plecat din oraș; aproape că nu era zi a săptămânii în care Harry, ca membru în consiliul consultativ al Asociației Cercetașilor din America, să nu ia cuvântul la diverse întruniri de ale cercetașilor, de mai peste tot din America! Matthew părea amuzat că nimic nu se schimbase; nu era nevoie să-i explice nimic... la urma urmei, știa deja totul despre ea.

— Nu mai țin minte, a continuat Thelma, mare lucru din restul acelei serii, cum s-au petrecut lucrurile, cine pe cine a atins mai întâi, cum ne-am hotărât să ajungem în pat. N-am luat nici o decizie, totul s-a întâmplat așa, pur și simplu, fără nici un efort, în mod spontan. Ce îmi amintesc totuși foarte limpede este că momentele petrecute în brațele lui Matthew au fost dumnezeiești... printre cele mai fericite din viața mea.

— Spune-mi ce s-a întâmplat mai departe.

— Următoarele douăzeci și șapte de zile, din 19 iunie până pe 16 iulie, au fost de-a dreptul fermecate. Vorbeam la telefon

de câteva ori pe zi și ne-am întâlnit de paisprezece ori. Pluteam, alunecam, dansam pe nori...

Vocea Thelmei căpătase un tempo cadențat, iar ea începuse să-și lege capul în ritmul unei melodii de-acum opt ani. Avea ochii aproape închiși, punându-mi la grea încercare răbdarea. Nu-mi place să mă simt invizibil.

— Acela a fost punctul culminant al existenței mele. Nici când înainte sau după aceea n-am mai fost atât de fericită! Tot ce s-a întâmplat de-atunci încoace nu va putea niciodată să șteargă ce mi-a dăruit el mie în acel moment.

— Și ce s-a întâmplat de atunci încoace?

— Ultima dată când l-am văzut a fost la ora douăsprezece și jumătate ziua, pe 16 iulie. De două zile îl tot căutam la telefon, fără să pot da de el, așa că m-am dus neanunțată la cabinetul lui de la spital. Tocmai mânca un sandwich și mai avea cam douăzeci de minute la dispoziție, până să plece la o ședință de terapie în grup. L-am întrebat de ce nu m-a sunat înapoi, când îl căutasem, și el a spus, pur și simplu: „Nu e bine ce facem și amândoi știm asta.”

Thelma a făcut o pauză, lăsând să-i curgă lacrimile în tăcere.

Grozav moment și-a găsit și el ca să descopere că nu e bine, mi-am spus în sinea mea.

— Te simți în stare să povestești mai departe?

— L-am întrebat: „Și dacă, să zicem, o să te sun la anul sau peste cinci ani? Ai vrea să te vezi cu mine? Am putea să ne mai plimbăm o dată peste podul Golden Gate? Mi-ai da voie să te strâng în brațe?” Matthew mi-a răspuns la întrebări prințându-mă de mână, trăgându-mă spre el și ținându-mă strâns lipită la pieptul lui timp de câteva minute. De-atunci l-am mai sunat de nu știu câte ori și i-am lăsat mesaje pe robotul telefonic. La început, m-a sunat de câteva ori înapoi, dar apoi n-am mai primit nici un semn de la el. M-a scos de tot din viața lui. Tăcere totală.

Thelma și-a întors capul și s-a uitat pe fereastră. Tonul cântat îi dispăruse din glas. Acum vorbea mai hotărât, cu o notă de amărăciune stingeră în voce, dar nu mai plângea. M-am

gândit că acum era mai aproape de starea în care-ți vine să rupi în bucăți și să sugrumi, decât să izbucnești în plâns.

— N-am reușit niciodată să aflu de ce... *de ce* s-a terminat, așa, pur și simplu! În timpul uneia dintre ultimele noastre conversații, a spus că trebuie să ne întoarcem la viețile noastre reale, și apoi a adăugat că a cunoscut pe cineva.

Eu am bănuir, în tăcere, că acel „cineva” din viața lui Matthew era probabil o altă pacientă.

Thelma n-ar fi putut spune cu siguranță dacă persoana în cauză era femeie sau bărbat. Bănuia că Matthew ar fi fost homosexual: locuia într-una dintre enclavele *gay* ale orașului San Francisco și era frumos în felul acela special al multor bărbați homosexuali, cu mustăcioară dichisită, trăsături adolescentine și trup mlădios, de Hermes cu aripi la picioare. Această posibilitate îi trecuse prin cap câțiva ani mai târziu, când, conducând un oaspete din altă parte să viziteze punctele de atracție ale orașului, pășise cu precauție într-un bar *gay* de pe Castro Street și descoperise, stupefiată, vreo cincisprezece sosii de-ale lui Matthew așezate la teighea — cincisprezece bărbați tineri și zvelfți, cu fețe atrăgătoare și mustăcioare perfect aranjate.

Era devastator să se trezească brusc și brutal despărțită de Matthew; iar să nu știe *de ce* era de nesuportat! Thelma s-a gândit neîncetat la el, nelăsând nici un ceas să treacă fără vreo nouă fantezie prelungită despre el. A ajuns s-o obsedeze întrebarea „De ce?” *De ce* o respinsese și-o aruncase ca pe-o jucărie stricată? De ce *atunci*? De ce nu voia s-o vadă sau măcar să stea de vorbă cu ea la telefon?

Deznădejdea Thelmei s-a adâncit după ce toate tentativele ei de-a intra în contact cu Matthew au eșuat. Stătea acasă ziua întreagă, uitându-se pe fereastră; nu putea să doarmă; a început să se miște mai încet și să vorbească mai rar; n-avea chef de nimic. A încetat să mai mănânce și, nu după multă vreme, depresia ei devenise imună la psihoterapie sau medicație antidepresivă. După ce fusese consultată de trei doctori pentru insomnie și obținuse de la fiecare câte-o rețetă cu sedative, a reușit curând să adune o cantitate letală. După exact șase luni de

la întâlnirea ei întâmplătoare cu Matthew, în Union Square, i-a lăsat un bilet de rămas-bun soțului ei, Harry, care era plecat din oraș până la sfârșitul săptămânii, l-a așteptat s-o sune de noapte-bună din orașul unde se afla, pe Coasta de Est, a lăsat receptorul scos din furcă, a înghițit toate tabletele și s-a culcat.

Harry, care nu putea deloc să adoarmă în noaptea aceea, a telefonat din nou și s-a alarmat văzând că telefonul sună într-una ocupat. I-a sunat pe vecini, care au bătut și-au strigat în van la ușa și la ferestrele Thelmei. Nu după mult timp, au chemat poliția, iar polițiștii au intrat cu forța în casă și-au găsit-o aproape moartă în pat.

Viața Thelmei a fost salvată doar grație eforturilor supraomenești ale medicilor. Primul telefon pe care l-a dat ea, după ce și-a recăpătat cunoștința, a fost către Matthew — mai bine zis, către robotul lui telefonic. Thelma l-a asigurat că va păstra secretul legăturii lor și l-a implorat să-i facă o vizită la spital. Matthew a venit, într-adevăr, dar n-a stat decât un sfert de oră, iar prezența lui, zicea Thelma, a fost chiar mai greu de suportat decât tăcerea de până atunci: Matthew s-a eschivat din fața oricărei aluzii făcute de Thelma la cele douăzeci și șapte de zile de amor trăite de amândoi și s-a încăpățânat să-și păstreze aerul formal și strict profesional. O singură dată și-a ieșit totuși din rol — atunci când Thelma l-a întrebat cum merge relația cu persoana nou-intrată în viața lui, Matthew i-a tăiat-o scurt: „Nu e treaba ta”.

— Și cu asta, basta!

Thelma și-a întors fața direct spre mine, pentru prima oară, și a adăugat, pe un ton de oboseală resemnată:

— Nu l-am mai revăzut niciodată. Îl sun ca să-i las mesaje pe robot la aniversările importante: de ziua lui, pe 19 iunie (când s-a înfiripat relația noastră), pe 17 iulie (când ne-am despărțit), de Crăciun și de Anul Nou. De fiecare dată când îmi schimb terapeutul, îl sun ca să-i spun. El nu mă sună niciodată înapoi. De opt ani de zile mă gândesc tot timpul la el. La șapte dimineața mă întreb dacă s-o fi trezit deja și la opt mi-l imaginez înfulecându-și terciul de ovăz (îi place teribil terciul de ovăz... a crescut la o fermă din Nebraska). Nu încetez să mă

uit după el când merg pe stradă. Adeseori am impresia că-l văd, mă reped spre el, doar ca să mă trezesc că m-am înșelat, l-am confundat cu cineva complet necunoscut. Visez la el. Retrăiesc în minte fiecare dintre întâlnirile noastre, pe parcursul acelor douăzeci și șapte de zile. De fapt, cea mai mare parte a vieții mele se desfășoară în visele astea cu ochii deschiși... abia dacă bag în seamă ce se petrece azi în jurul meu. Viața mea se trăiește cu opt ani în urmă.

Viața mea se trăiește cu opt ani în urmă — stupefiantă exprimare. Am reținut-o, ca s-o folosesc mai târziu.

— Povestește-mi despre terapia pe care ai urmat-o în ultimii opt ani... de la tentativa de sinucidere încoace.

— În toată perioada asta n-am rămas nici o clipă fără un terapeut. Mi-au dat o groază de antidepresive care mare lucru nu-mi fac, decât că mă ajută să dorm. Alt fel de terapie n-a prea fost. Tratamentele verbale pe mine nu m-au ajutat niciodată. Probabil vei spune că nici n-aveau cum... că nu prea le-am dat nici o șansă, din moment ce-am decis să-l protejez pe Matthew, refuzând să pomenesc de el sau de legătura noastră în fața oricărui terapeut.

— Poftim?! Adică în *opt ani* de zile de când faci terapie n-ai vorbit niciodată despre Matthew?!

Eroare procedurală! Una de începător — dar nu-mi putusem stăpâni uimirea. Mi-a venit în minte o scenă la care nu mă mai gândisem de zeci de ani, de pe vremea când eram student la medicină și participam la un seminar de tehnica interviului. Un student bine intenționat, dar chitit să facă impresie și total insensibil (ulterior avea să devină, slavă Domnului, chirurg ortoped!) desfășura un interviu în fața colegilor lui de grupă și încerca să aplice tehnica „nenormativă” a lui Rogers, de măgulire a pacientului prin repetarea cuvintelor acestuia, în general chiar ultimul cuvânt din afirmația făcută de acesta. Pacientul, care enumerase până atunci actele oribile comise de un tată tiranic, a încheiat prin a comenta: „Și mănâncă hamburger crud!” Intervievatorul, care se luptase din greu să-și păstreze neutralitatea, n-a mai putut să se stăpânească și s-a rățoit ultragiât: „Hamburger crud?!” Pentru tot restul aceluia an, expre-

36
sia „hamburger crud” a fost adeseori șoptită în timpul cursurilor, făcându-i invariabil pe studenți să pufnească în râs.

Evident, mi-am păstrat numai pentru mine aceste reminiscențe.

— Astăzi însă ai luat decizia să vii la mine și să fii sinceră în ceea ce te privește. Spune-mi câte ceva despre această decizie a ta.

— Te-am verificat mai întâi. I-am sunat pe cinci dintre foștii mei terapeuți și le-am spus că vreau să mai dau o ultimă șansă psihoterapiei, rugându-i să-mi spună la cine-ar trebui să merg. Numele tău a apărut pe patru dintre cele cinci liste primite... ziceau că ești terapeutul potrivit pentru „o ultimă încercare”. Ceea ce a fost un prim lucru în favoarea ta. Știam însă că toți ți-au fost studenți, așa că am mai căutat și alte informații despre tine. M-am dus la bibliotecă și am luat una dintre cărțile scrise de tine. Două lucruri m-au impresionat: vorbești clar, fiindcă am înțeles tot ce-ai scris acolo, și ești dispus să discuți deschis despre moarte. Și am să fiu sinceră cu tine: sunt aproape sigură că în cele din urmă am să mă sinucid. Am venit la tine doar fiindcă vreau să mai fac o ultimă încercare cu terapia, ca să găsesc un mod de a trăi care să-mi ofere măcar un pic de fericire. Dacă nu, atunci sper să mă ajuți să mor în așa fel încât să le provoc cât mai puțină durere cu puțință celor din familia mea.

I-am spus Thelmei că, după părerea mea, puteam să lucrăm împreună, dar i-am sugerat să lăsăm pentru o oră de consultație viitoare discuția concretă, în care să analizăm mai amănunțit lucrurile, și, totodată, s-o las pe ea să cântărească situația și să vadă dacă poate să lucreze cu mine. Eram pe punctul de-a spune mai multe, când Thelma s-a uitat la ceas și a zis:

— Văd că mi s-au dus cele cincizeci de minute... nu știu cu ce altceva m-am ales eu din psihoterapie, dar un lucru e sigur că l-am învățat: să nu-mi depășesc timpul alocat.

Cugetam la tonul acestui ultim comentariu — nu chiar sardonice, nici chiar cochet — când Thelma s-a ridicat și, în drum spre ieșire, mi-a spus că va stabili o dată pentru ședința următoare cu secretara mea.

37
După această primă ședință, aveam destule la care să mă gândesc. Mai întâi, era Matthew. Care mă înfuriase. Văzusem prea mulți pacienți grav afectați de felul în care terapeuții se folosiseră de ei sexual. Pentru un pacient este *întotdeauna* vătămător.

Scuzele invocate de terapeuți sunt invariabil simple raționalizări patentate, care nu le servesc decât lor — de exemplu, pretenția că terapeutul îi acceptă astfel sexualitatea pacientului și i-o confirmă. Chiar dacă destui pacienți ar avea nevoie de confirmarea propriei sexualități — cei care sunt izbitor de urâți, obezi la extremă, desfigurați chirurgical —, eu unul încă n-am auzit de vreun terapeut care să-i confirme sexual pe *aceștia*! Întotdeauna e vorba de femeia atrăgătoare, care se vede aleasă pentru confirmare! Terapeuții în culpă sunt, firește, cei care au nevoie de confirmare sexuală, cărora le lipsesc mijloacele sau capacitatea de-a găsi mijloacele cu care s-o obțină în viața lor personală.

Dar Matthew reprezenta oarecum o enigmă. Atunci când a sedus-o pe Thelma (sau s-a lăsat sedus — e același lucru), absolvise de curând facultatea, deci trebuie să fi avut puțin sub treizeci sau treizeci și ceva de ani. Prin urmare, *de ce?* Ce-l poate determina pe un bărbat tânăr și atrăgător și, evident, realizat, să aleagă o femeie de șaiszeci și doi de ani, căreia depresia îi răpise de mulți ani pofta de viață? M-am gândit la speculația Thelmei, cum că era homosexual. Poate că ipoteza cea mai rezonabilă era aceea că Matthew încerca să-și rezolve (sau să-și „pună în act”) vreo problemă personală de natură psihosexuală — și se folosea de pacienta lui pentru a face acest lucru.

Tocmai din acest motiv îi îndemnăm noi pe viitorii psihoterapeuți să urmeze o terapie personală prelungită. În ziua de azi însă, când avem cursuri scurte de instruire profesională, mai puțină supraveghere, o relaxare a standardelor de pregătire profesională și a condițiilor de autorizare pentru practicieni, terapeuții refuză adeseori s-o facă și mulți sunt pacienții care au avut de suferit din cauza lipsei de autocunoaștere a unui terapeut. Mie psihoterapeuții iresponsabili nu-mi stârnesc deloc sentimente de compasiune și pe mulți pacienți i-am îndemnat